

123456789

1234567

כו. פדיון הבן שזמנו בתענית ציבור, יעשה את הפדיון ביום התענית סמוך לערב ואת הסעודה יעשה בלילה לאחר תפלת מעריב. וכשיש קושי בדבר יכול לעשות גם את הפדיון בלילה. ^{אוצר החכמה}לז

כז. פדיון הבן שחל יום ל"א בשבת ט' באב, ויום א' הוא צום ט' באב שנדחה, מותר לעשות את הפדיון ביום הצום עצמו ולברך שהחיינו. ^{אוצר החכמה}לח

כח. בן חו"ל שנמצא באר"י, וזמן פדיון בנו חל ביו"ט שני, יפדנו לאחר יו"ט שני, ואם רוצה יכול לעשות שליח – בן אר"י – שיפדנו ביו"ט שני. ^{אוצר החכמה}לט

כט. אם האב נמצא במקום אחד והבן בארץ אחרת, ובמקומו של האב היום מוקדם או מאוחר ממקום שנמצא בו הבן, והאב רוצה לפדותו במקום שהוא נמצא שם, מחשבים את הל' יום לפי מקומו של הבן ולא של האב.

אוצר החכמה

לעשות את הפדיון ביום ראשון אחה"צ ברוב עם לפרסום המצוה ולעצרת חיזוק לבני המשפחה ולידידים לקיום מצוות, ואמר מרן שליט"א דאפשר שאם רוצים מותר לדחות ליום א' וא"צ לעשותו במוצ"ש. (ובשו"ת מהר"י אסאד (יו"ד סי' רס"ב) דעתו דלמעשה תמיד יש לפדות במוצ"ש משום דזריזין מקדימין למצוות, וכתב דאם משהה את הפדיון ליום כדי לעשותו בפירסום אין בזה איסור, דהתה"ד סי' ל"ה ס"ל דמותר להשהות את המצוה כדי לקיימה בהידור יותר).

לז. בזמן הפדיון בתענית ציבור נחלקו הפוסקים א. דעת הש"ך בס"ק י"ב דיש לפדות בליל ל"א ליל התענית, אף שאין נוהגין לפדות בלילה מ"מ כיון שצריך להסמיק סעודה לפדיון לפרסומי מילתא וכשאינם סמוכים ליכא פרסום, וכן מצדד בהגהות חת"ס באו"ח סי' תקס"ח ע"ש והביאו במ"ב שם סק"כ וע"ש בשעה"צ דיש להקפיד בכה"ג שימלאו לו כ"ט י"ב תשצ"ג ב. הש"ך עצמו הביא דהמנהג לפדות ביום ולעשות את הסעודה בלילה והביאו המג"א שם סק"י ע"ש. ג. בקש"ע סי' קס"ד ס"ג כתב לעשות הפדיון והסעודה במוצאי התענית.

לח. בשבט הלוי ח"ו (סי' ע' אות י"א) הביא שבשו"ת אלף לך שלמה סי' שמ"ט כ' דבשו"ת גור אריה יהודה יו"ד סי' קט"ז פסק לפדות במוצאי הצום דאין לברך שהחיינו בת"ב, ודעת המהרש"ק לפדות ביום סמוך לערב, ומשום שהחיינו אין חשש כיון דכך המצוה, אע"פ שת"ב חמור לענין שהחיינו מבין המצרים, וכ"כ המהרש"ם בדעת סי' תקנ"א סי"ז דמותר לפדות בת"ב עצמו. ומש"כ מהרש"ק סמוך לערב הוא מהיות טוב ומדינא מותר לפדות גם קודם עכת"ד. [ונראה דמ"ש לעשות סמוך לערב הוא עפ"י הש"ך בס"ק י"ב בשם תה"ד שהסעודה תהיה סמוכה לפדיון לפירסומי מילתא].

לט. בשבט הלוי ח"ו סי' רע"ה האריך בזה, דמן הדין יכול לפדותו ע"י שליח ביו"ט שני דאף דלמעשה הוא עצמו אסור לפדות כמו ביו"ט ראשון, מ"מ יש כמה צירופים להקל, דיש לצרף דעת הסוברים דמותר למול מילה שלא בזמנה ביו"ט שני עש"ך סימן רס"ו סק"ח, ואף דלא קי"ל הכי וכמ"ש בשו"ת חת"ס יו"ד סי' ר"נ וש"א היינו במילה דאורייתא, והכא אינו אלא איסור דרבנן משום דדמי למקח וממכר, וגם יש לצרף דעת החכ"צ בסי' קס"ז דבן חו"ל באר"י אינו נוהג

- ל. בכור שנולד בארה"ב ונסע לאר"י ששם היום מתחיל מוקדם יותר (בשש שעות בערך) ונמצא שכאשר באר"י הוא כבר בליל הל"א בארה"ב עדיין יום ל', יכולים לפדותו אע"פ שבארה"ב עדיין יום שלשים ללידתו.¹²³⁴⁵⁶⁷
- לא. בכור שנולד בארץ ישראל ונסע לארה"ב ששם מתחיל היום מאוחר יותר, ונמצא ששם עדיין יום ל' בשעה שבאר"י כבר ליל ל"א, ימתין לפדותו עד שיהא ל"א במקום שנמצא שם עתה.מא
- לב. בכור שלא נימול מחמת חולי והגיע זמן פדיונו ועדיין א"א למולו, פחים אותו אף שלא נימול. ואם יכולים למולו ביום הפדיון מקדימים את המילה לפדיון.מב
וסעודה אחת עולה למצות מילה ולפדיון.מג

- אלא יום א' בלבד, וא"כ ע"י שליח בודאי מותר. ואמנם לכתחילה נראה דיפדה בעצמו לאחר יו"ט דמצוה בו יותר מבשלוחו עדיף מעשית המצוה בזמנה ע"ש.
- מ. כיון שבמקום שנמצא בו הוא כבר יום הל"א, וא"צ שיעברו עליו ל' יום של כ"ד שעות מעל"ע, וסגי בזה שעתה יום הל"א, וכן דעת מרן שליט"א לגבי ז"ל. ועיין בב"ק דף י"א ע"ב בתוד"ה בכור דמשמע להו מפירש"י דהטעם שאין פודין בתוך ל' הוא מחשש שמא נפל הוא, והתוס' נחלקו עליו, וכן דעת הרשב"א ונימוק"י ע"ש, וכיון דמה דבעינן יום ל"א אינו מחשש נפל אלא משום דבעינן חודש א"כ א"צ ימים שלמים. ולגבי מאימתי יוצא מתורת נפל, ע"ע בהל' שמחות סי' שע"ד ס"ח ובפ"ת שם משו"ת חת"ס יו"ד סי' שמ"ג ובהג' יד שאול ובדע"ק שם וע"ע בשבט הלוי ח"ח סימן רס"א, בתינוק שנולד בארה"ב בשב"ק אחה"צ חצי שעה קודם השקיעה, ובאר"י בשעה זו כבר יום א', והובא התינוק לאר"י והשאלה אם למולו בשבת או ביום א', ונוטה לומר שימולו אותו ביום השמיני ללידתו בארה"ב דהיינו בשב"ק.¹²³⁴⁵⁶⁷
- מא. [עיין בשערים מצויינים בחלכה (סימן קס"ד אות ו') שנסתפק בזה, וע"ע בשו"ת בצל החכמה סי' ע"ה ע"ו].
- מב. בש"ך ס"ק י"ב הביא משו"ת ראנ"ח דתינוק שלא נימול בזמנו והגיע זמן הפדיון מליס אותו ואח"כ פודים, דבלא מילה אין חיוב פדיון שהמילה היא כניסתו ליהדות, ועיין באחרונים (שו"ת ב"ח החדשות סימן נ', חת"ס יו"ד סי' ש' שיבת ציון סי' נ"ד וגליון מהרש"א ריש הסימן משו"ת צ"צ סי' קכ"ח) דאם א"א למולו ביום הפדיון אין לדחות את הפדיון ויש לפדותו בזמנו.
- מג. בשבט הלוי ח"ה סי' ס"ג כ' דאין בעשיית סעודה אחת למילה שלא בזמנה ולפדיון משום אין מערבין שמחה בשמחה, דזה שייך רק בשמחת נישואין וכמ"ש בסי' תקמ"ו ס"ד ובאחרונים שם וגם אין שייך לזה מש"כ המג"א בסי' תי"ט דאין עושין סעודת ר"ח בשבת משום היכר, הרי דצריך היכר לכל סעודה, והנה מלבד דזה אינו מוסכם, הרי יש לחלק בין שבת דלא ניכר הר"ח, כיון שיש בכל סעודה מצוה משום שבת, וגם הכל מצד היום הן שבת הן ר"ח, משא"כ פדה"ב ומילה דהסעודה מחמת ב' מאורעות מי יימר, דצריך עוד היכר, וסו"ס להלכת אין חשש, עכת"ד, [וע"ע בפמ"ג סי' רמ"ט א"א ה' דכ' להדיא דסעודה א' עולה להם].

לג. אב הבא לפדות את בנו במקום אחר ואינו אצל התינוק, נחלקו הפוסקים אם יכול לפדות בברכה כשאין ידוע בבירור שהבן חי, וע"כ יש לאב לברר בטלפון אם הבן קיים ורק אח"כ יפדנו בברכה. מד

כסף הפדיון

לד. חמשה סלעים של פדיון הבן שיעורם 96 גרם כסף מזוקק. מה ופודים לכתחילה גם בשוה כסף בכל דבר שירצה, כגון גביע כסף שאין בו כסף במשקל 96 גרם אבל ערכו שוה לכסף במשקל זה חוץ מקרקעות עבדים ושטרות. מי

לה. אין פודין בשטרות, היינו בשטרי התחייבות שלו או של אחרים. מז
לו. אין פודין בשטרות כסף ובמטבעות שיוצאים ע"י הממשלה, והינם שט"ח על אוצר השלטון, ואין גוף השטר והמטבע עצמם שוים את הסכום הנקוב בהם. מח

מד. בדגמ"ר ס"י כתב דאין האב יכול לפדותו במקום שהוא שם ולברך כי אולי מת הבן בביתו, ואין לסמוך על חזקת חיים דכל זמן שלא עברו ל' יום אין לו חזקת חיים דאולי נפל הוא, ויש לדון דיועיל מטעם חזקה דאיתי מכח רובא דרובא אינם נפלים והדבר צ"ע ולכן המובחר שבדרכים שיפדה ע"י שליח עכת"ד. ועיין בפ"ת ס"ק כ"א מתשובת בית שמואל אחרון ומתשובות ח"ס יו"ד סי' רצ"ד דאפשר לסמוך על החזקה דאיתא מכח רובא דרוב נשים ולד מעליא ילדן, ושכן ראה מעשה אצל רבו הג"ר נתן אדלר זצ"ל שקיבל מעות פדיון בעיר ווין מאחד שבא לשם מק' צעהלים והבכור היה אצל אמו והיו במסיבה ההיא עוד מופלגי תורה ולא רפרף אדם בזה. וע"כ מורה מרן שליט"א שיש לברר בטלפון אם הבן חי ורק אח"כ לפדותו בברכה.

מת. חזו"א חו"מ סימן ט"ז סק"ל. ובשיעורין של תורה בשיעורי המצוות. [וע"ע בס' מדות ושיעור"ת פל"א, ואף שערך הכסף בזמנינו ירד וא"א לקנות בו כבימי חז"ל מ"מ ניתן לפדות בו וא"צ לחוסיף עליו, עש"ך סימן ש"ה סק"א בשם הסמ"ע לגבי קידושין, בפרוטת ולגבי פה"ב דלא סגי במשקל הכסף שבזמן חז"ל, וחש"ך כ' דמ"מ גבי פה"ב שיש לו ערך גם בזמנינו הות פדיון, ואמנם דעת הנחתלת שבעה (סימן י"ב אות ל"א סק"ה), וביאור הגר"א כאן סק"ד, וחזו"א אה"ע סימן ס"ז סק"ב וערוך השלחן אה"ע סימן כ"ז ס"ג דמהני בכל גוונא, לפי שמשערים במשקל שהיה בימי חז"ל].

מו. שו"ע סעיף ג'.

מז. שו"ע ס"ג וס"ד, וע"ש דבשט"ח על אתרים אינו פדוי מה"ת, ובשט"ח על עצמו אינו פדוי מדרכנן.
מת. תשובות חת"ס יו"ד סימן קל"ד, הובא בפ"ת שם דחשיב גופן ממון לגבי קידושי אשה ולגבי פדיון הקדש, אבל לא לפדיון הבן והניח בצ"ע, וכ"כ בחחו"מ סימן קפ"ז [וכ"כ להלכה בתשובה מאהבה (ח"ב סימן ת"ד על השו"ע ס"ג) ובהאלף לך שלמה חו"מ סימן ו', וע"ע בחסל"א קמא

לז. אין פודין בשיק.מס

לח. כהן שיש בידו מטבעות כסף לא ימכרם בפחות משויים – דהוה ככהן המסייע

בבית הגרנות – כדי שיפדו אצלו. מסכת הוריות 1234567

לט. אם רוצה הכהן להחזיר לו את דמי הפדיון רשאי, ולא יהא הכהן רגיל להחזיר לכל,

שלא להפסיד לשאר כהנים, שמתוך כך לא יתנו הכל פדיוני בכוריהם אלא לו.נא

וגם בזה"ז שיש לנו רק כהני חזקה א"צ הכהן להחזיר.גב

י"ד סצ"ה ובשור"ת השיב משה יו"ד סימן נ"ה, ובשור"ת שואל ומשיב (תליתאה ח"ג סימן נ"ה)

דס"ל דחשיב גופו ממון. וכן דעת החזו"א חו"מ סימן ט"ז ס"ק כ"ו.

מס. מסכת הוריות 1234567 כן שמעתי ממרן שליט"א דפשיט דאין פודין בו, וע"ע בסדר מכירת חמץ כהלכתו פ"ח הערה י"ט

בנידון אם מועיל שיק להחשב כקנין כסף, בשם מרן שליט"א דלא עדיפא משטר התחייבות

כיון שיכול לבטלו ע"ש. וע"ע בשור"ת להורות נתן ח"ח מסימן ק"א ולהלן.

ג. בשבט הלוי ח"ג סימן קנ"ג כתב דבדיעבד ודאי דהבן פדוי, דאף שאין יכול למכור את המטבעות

לאחר, מ"מ מפורש בשור"ע חו"מ סימן רמ"ג ס"ה שאם מוכר ומפרש שלא יוכל לעשות בו כל

חפצו רק לדבר אחד מהני, והכא ודאי דאנן סהדי דכוונתו שתהא מכירה כראוי דאל"כ אינו

מקיים את המצוה והוא כאילו פירש לו להדיא. ומוכח כן ממכירת חמץ בסי' תמ"ח דלדעת

הרבה פוסקים אין הנכרי יכול למוכרו ולהקדישו ואעפ"כ מכירתו מכירה, וכן בסימן רמ"ו ס"ה

לגבי שביתת בהמה שאם מוכרה לנכרי מהני מכירתו אפילו אין רשות לנכרי למוכרה כיון

דמקנה לו בלב שלם כדי שלא יעבור על איסור שביתת בהמה ע"ש. אמנם אין לעשות כן

לכתחילה דהוה ככהן המסייע בבית הגרנות אם מוכר את המטבעות בזול יותר משאר אנשים

ומשאר כהנים וע"מ שיפדו אצלו, דגם בפח"ב איכא משום מסייע בבית הגרנות. וכדעת התוס'

והרא"ש וכן נפסק לחלכה כשור"ע ס"ח, ואף שדעת הרמב"ם והמאירי פ"ק דקידושין דף ו' ע"ב

דבפדו"ב אין איסור דכהן המסייע בבית הגרנות. וכתב החת"ס יו"ד סי' רצ"א דלהלכה קיי"ל

כפסק השור"ע, וא"כ צריך לעשות באופן כזה שלא יהיה נרנוד איסור כהן המסייע, עכ"ד.

נא. שור"ע סעיף ח', וע"ש באלו אופנים אין חל הפדיון כשנותן ע"מ לקבלם חזרה.

גב. בפ"ת ס"ק י"ב הביא משאילת יעב"ץ ח"א סימן נ"ה, דדווקא בכהנים מיוחדים דידהו נאמר הדין

דלא יהא רגיל להחזיר, אבל בכהני חזקה בעלמא י"ל דמדינא צריכים להחזיר, ולפחות כל כהן

יחוש לעצמו לפרוש מספק גזל, גם נראה שלצאת מידי כל ספק יש לפדות אצל כל הכהנים

שיוכל למצוא דילמא יזדמן לו כהן מיוחד ודאי, וכן בן כהנת ולויה יש לפדותו עכשיו מספק

דמ"ש מכל ספק דאורייתא דהיכא דאפשר לתקוני מתקנינן, ופ"ת ציין שבשור"ת חת"ס יו"ד סו"ס

רצ"א כתב בקיצור שדברי שאלת יעב"ץ אינם נראים לו. [ובחיידושיו לכתובות דף כ"ה ע"ב

האריך בזה, דכהני חזקה כהנים גמורים הם, לגבי פח"ב] וע"ע בפ"ת סימן שכ"ב סק"ג מדברי

הפוסקים גבי יחוס כהונה בזה"ז. ועמ"ש בזה בשבט הלוי ח"ב סימן קע"ג לגבי עצתו של

המנ"ח (מצוה שנ"ז ושצ"ב) דבזה"ז יזכה ע"י אחר לכהן אמיתי, והגאון ר"מ אריק בהגהותיו

למנ"ח ובתשובות אמרי יושר ח"א סו"ס ד' תמה דאם מזכה לכל הכהנים האמתיים לא יגיע

שור"פ לאף אחד ולא יצא יד"ח נתינה וכמדומה שהעולם לא נהגו כהמנ"ח והוא מטעם זה וע"ש

וכתב עוד דמנהג העולם דלא כחומרת היעב"ץ, ואם כי לענין לפדות אצל כמה כהנים יש

מ. הכהן חייב להפריש מעשר כספים ממעות הפדיון. נג

אוצר החכמה

1234567

הפדיון והסעודה

מא. נוהגים שהכהן שואל את האב במאי בעית טפי וכו', והאב משיב חפץ אני לפדות את וכו' כדמחייבתי מדאורייתא.

ויכוין האב לקיים מ"ע של פדיון הבן, [ונראה שאין צריך לכוין ג"כ טעם המצוה שהוא זכירת יציאת מצרים ומכת בכורות]. נד

מב. נוהגים ליטול לידיים לסעודה קודם הפדיון, והפדיון נערך מיד לאחר הנטילה. נח
מג. באם הסעודה נערכת בבית ואין שם מקום לקהל רב, מותר לפדות קודם הסעודה במקום מרווח כדי לעשות את הפדיון ברוב עם, ואח"כ יעשה את הסעודה בביתו. ני

שמחמירים להדר אחר כמה כהנים מה"ט, ומ"מ חומרת בת לוי הנ"ל לא שמענו מעולם, ועיין בשבט הלוי ח"ג סימן ק"ס שהאריך בדין כהני חזקה בזה"ז, ובח"ד סימן ע.

נב. כן שמעתי ממרן שליט"א, ואמר שנראין דברי האדמו"ר מגור בספר אמרי אמת (לקוטים בהל' פדה"ב) שחייב להפריש, וחלק על גיסו הגאון מבענדין זצ"ל דסבר שא"צ להפריש כיון שהתורה זיכתה לו מעות אלו, דמ"מ כיון שיש לו ריוח צריך להפריש.

נד. עיין בשבט הלוי ח"ו סי' קס"ט באריכות בענין הכונה למצוה וסיים דכפי שרגילים לומר הנוסח דמאי בעית טפי ומשיב האב חפץ אני וכו' אין לך כוונת מצוה גדולה מזו ויוצא אפילו לכתחילה אף אם לא כיון במיוחד לצאת יד"ח המצוה. וע"ש עוד דבס' ליקוטי פנחס הביא מפמ"ג או"ח סי' ה' במ"ז סק"ח שכ' לחדש עפי"ד הב"ח באו"ח סי' תרכ"ה דבג' מצוות צריך כוונה מיוחדת במצוה לכוין את טעמי המצוה חוץ מהכוונה הרגילה, בסוכה דכתיב למען ידעו וכו', בתפילין דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך, ובציצית דכתיב למען תזכרו, וכתב פ"מ דלפ"ז ה"ה בפה"ב צריך לכוין טעם המצוה שהוא יציאת מצרים וכדכתיב בפר' בא והיה כי ישאלך וגו' ובשה"ל כ' דנראה דדוקא בג' הנ"ל כ"כ הב"ח, דלשון התורה מורה כן באצבע שזה מתנאי המצוה למען תזכרו, למען תהיה תורת ה', למען ידעו, משא"כ בפה"ב דלא נאמר הטעם אלא מתוך שאלת הבן, וע"כ נראה ברור דהפוסקים לא חשו לדברי הפמ"ג בזה, וגם בסוכה ציצית ותפילין עצמם דעת הפמ"ג דאין כוונת הטעם למצוה מעכבת בדיעבד (עיין בסי' כ"ה בא"א סק"ו), ואף שהביכורי יעקב בסי' תרכ"ה ס"ל דמעכבת וכן משמע בדרך פקודין מצוה י"ח, הא גדולי האחרונים ס"ל דאינה מעכבת וכ"כ במ"ב סימן ח', והכי הלכתא וכן סוגיא דעלמא, עכת"ד.

נה. באר הגולה ס"י בשם מהרי"ל, והטעם לפרסומי מילתא.

נו. תשובת מרן שליט"א במדור מכתבי תורה בקובץ זה, דמי שאין לו מקום גדול בסוכתו שבבית, מותר לו לעשות את הפדיון בסוכת ביהמ"ד ברוב עם, ואח"כ יעשה את הסעודה בביתו, וטעמו משום דהרמ"א לא העתיק די"ז ממהרי"ל שיש לפדות בתוך הסעודה, ולצורך פירסום המצוה ודאי דמותר לעשות כן לכתחילה.

מד. מותר אבי הבן לאכול בבקר קודם הפדיון כאשר הפדיון נערך מאוחר יותר, וכן מנהג העולם.¹²²⁴⁵⁶⁷

מת. מן הדין אין פדיון הבן פוטר מאמירת תחנון הן בשחרית והן במנחה.^{נח}

אסיר בבית הסוהר

שאלה: אסיר בבית האסורים שחל זמן פדיון הבן של בנו במוצש"ק ואינו יכול לקבל שחרור מה יעשה.¹²²⁴⁵⁶⁷

תשובה: עדיף לסדר שיכנס הכהן לבית הסוהר במוצ"ש או ביום א' ויפדנו האב בעצמו מיד הכהן, וא"צ שיהא הבן שם (ואם הבן נמצא רחוק יבררו בטלפון שהבן קיים).

ואם א"א שיכנס הכהן יעשה האב שליח – בטלפון או בכתב, שיפדנו השליח מכספו של האב (עפ"י תשו' חת"ס יר"ד רצ"ז דבכה"ג שפודה מכסף המשלח לכו"ע מהני שליחות), ואם רוצה להמתין מספר ימים עד שיקבל שחרור מותר להמתין. (דהעיקר להלכה דאין בדחיית זמן הפדיון משום ביטול מצוה אלא משום זריזין מקדימין וכמש"כ בשה"ל ח"ז סימן קע"ה, וע"ש דאף שבספר חתן סופר בשער הטוטפות פי"א נוטה דמצוה בזמנה עדיפא לעשותה ע"י שליח מאשר שלא בזמנה ע"י עצמו, מ"מ בשה"ל ח"ד סו"ס ס"ו נוטה דהמצוה בו יותר מבשלוחו עדיף אפילו שיהא שלא בזמנו).¹²²⁴⁵⁶⁷

נו. בנחלת צבי בגליון חשו"ע סי' רס"ב כ' דאסור לאב לאכול קודם פח"ב סעודת קבע, כמו לפני נטילת לולב בסי' תרנ"ב ס"ב, וכמו לפני תפלת מנחה ומעריב בסי' רל"ב ורל"ה. ולגבי סעודת עראי חביא מסי' רל"ה שנחלקו בזה התה"ד והמג"א בסק"ד ע"ש, (וע"ע בביכורי יעקב סי' תרנ"ב סק"ה). אמנם בשו"ת מהר"ם שיי"ק השיג עליו דהאיסור לאכול הוא דווקא במצוה עוברת מחשש שמא ימשך ותתבטל המצוה, ולא במצוה שאינה עוברת שאף אם עבר זמנה דמילת ופה"ב מ"מ לא בטלה המצוה ויכול לקיימה אח"כ ולא גזרו בכה"ג שמא ישכח.

נח. דלא מצינו בפוסקים דפדיון הבן פוטר מאמירת תחנון, (וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ה סי' י"א).

פדיון כהן חלל

שאלה: בכור שאביו היה כהן שנשא גרושה מה דינו לגבי פדיון הבן.

תשובה: בשו"ע סי"ט איתא כהן שנולד לו בן חלל וכו' ואם מת האב לאחר שלשים יום אוצר החכמה

כבר זכה האב בפדיונו וירשו בנו ממנו הלכך יפריש הפדיון ויעכבנו לעצמו. ולשון הגמרא במת האב לאחר ל' יום כו"ע לא פליגי דאינו צריך לפדות עצמו שכבר זכה אביו בפדיונו ע"ש. והרא"ש כתב שצריך שיפריש דמי הפדיון ויזכה בהם לעצמו, וע"ש במהריט"א (הל' בכורות אות ס"ז) שגם רש"י ס"ל שצריך להפריש אבל התוס' ס"ל שהאב א"צ להפריש כלל וגם הבן א"צ להפריש וע"ש, ודעת הרמב"ם נראה כהתוס' שא"צ הפרשה שהרי העתיק לשון הגמ' בסתם ולא פירש שחייב להפריש, ולהלכה העתיק הטור לשון הרא"ש שצריך להפריש וכן נפסק בשו"ע. (וצ"ע מ"ש בשו"ת כת"ס יו"ד סי' קנ"ב דהשו"ע פסק כהתוס' שהרי לא הזכיר שהאב חייב להפריש מעות לפדיון בנו ורק הזכיר הדין במת האב לאחר ל', ובאמת אינו ראייה דגם ברא"ש לא הזכיר הדין כשהאב חי לאחר ל' מה דינו וע"כ לא הביא אלא מה שמפורש להדיא במת האב לאחר ל').

וכיון דמשמעות השו"ע מהטור והרא"ש שיש חיוב פדיון גמור, נראה שמי שמברך יש לו על מי לסמוך.

הלכות יחוד

איסור יחוד

א. אסור לאיש להתייחד עם אשה, בין ישראלית בין נכרית, בין פנויה ובין נשואה, בין זקנה ובין ילדה (מגיל שלש שנים ומעלה כדלהלן), חוץ מאמו ובתו שמותר להתייחד עמהן כדלהלן. איסור יחוד של איש אחד אם אשה אחת אסור מה"ת, ועיין בהערה.א

אוצר החכמה

הוצאת מוסדות

ב. וכן אסור לאשה להתייחד עם איש בין ישראל ובין נכרי.
ג. גם זקן מופלג זקנה מופלגת אסורים להתייחד זה עם זה.א

אוצר החכמה

הוצאת מוסדות

א. בשו"ע אה"ע סימן כ"ב ס"א, נתבארו דיני איסור יחוד, ועיין בשבט הלוי ח"ה (סי' ר"א אות א') דלתוס' פ"ק דשבת והטור אסור מה"ת, והאחרונים נחלקו בדעת הרמב"ם והעיקר כדעת הסוברים שגם הוא ס"ל דהוא מה"ת ומ"ש מן הקבלה לפי שהדרשה דרך רמז. וגם יחוד עראי מה"ת, ולא רק בדרך דירה ודלא כצ"פ, ויחוד עם חייבי לאוין לדעת הפרישה [והבית שמואל סק"א] אסור מה"ת, ויש חולקין, וע"ש בשבט הלוי אות ג' ממנ"ח מצוה קפ"ח דיחוד כהן עם נכרית אסור מה"ת דהוה חייבי לאוין דאסור מה"ת להפרישה והובא באוצה"פ. יחוד פנויה טהורה שאינה ערוה אסור מדרבנן ויחוד פנויה נדה אסור מה"ת, ובאוצה"פ הביא מרש"י באבות פ"ב מ"י דנראה מדבריו דיחוד פנויה נדה אינו אלא מדרבנן, והסכמת הפוסקים אינו כן. (ויל"ע בלשון ט"ז סק"א) ולמעשה אין נפק"מ אם אסור מה"ת מדרבנן. וע"ש באות א' דספק יחוד אסור לא רק באלו שאסורים מה"ת, אלא גם באסורים מדרבנן (כגון פנויה טהורה, או לסוברים דיחוד עם ב' נשים רק דרבנן) יש להחמיר לחומר האיסור, אף שיש מקילים (נתיבות לשבת בס"א) וע"ע בסימן ר"ה סוף אות א'. וכן במחלוקת הפוסקים באיסור דרבנן מקיל בנתיבות לשבת הנ"ל, ובשבט הלוי ח"ג סימן קפ"ג נוטה להחמיר בזה.

אוצר החכמה

יחוד איש אחד עם ב' נשים יש פוסקים דלכו"ע אינה אלא דרבנן, כ"כ בפ"ת סק"א משו"ת חו"י סימן ע"ג, וחכמ"א (שער בית הנשים סי' ט"ז), והביאם בשה"ל ח"ג סימן קפ"ג ושכן נראה מן הסברא והביא כן גם משו"ת דברי מלכאל ח"ד סי' ק"ב, וציין לערך שי שם. ועיין גם בשה"ל ח"ה סימן ע"ב סוף אות א', ובח"ו סי' קל"ז. [וא"א המתייחדת עם נכרי עוברת איסור מה"ת, עי' ברמ"א סי' קט"ו ס"ד ובב"ש ובגר"א שם, ובשו"ת חו"י סימן ע"ג]. ויחוד עם נכרית אסור מדרבנן כמ"ש בשו"ע ס"ב, ובנכרית נשואה עי' בשה"ל ח"ו סי' קצ"א ג' אם אסור באיסור עשה או רק מדרבנן, ובמנ"ח נסתפק אם יחוד באיסור עשה אסור מה"ת לסוברים דבחיבי לאוין אסור מה"ת, וע"ש.

א. בשו"ע ס"א כתוב דאין להתייחד עם זקנת, ולגבי זקן מופלג עיין בשה"ל ח"ו סימן קצ"ז.

ד. ^{אוצר החכמה} איסור יחוד עם בת הוא כשהיא מגיל שלש ומעלה, ועם בן כשהוא מבן תשע שנים ומעלה אבל לפני גיל זה אין איסור יחוד. ^{אוצר החכמה} ומן הראוי לחנך את הקטנים ולמונעם מאיסור יחוד. ^{אוצר החכמה}

ה. איסור יחוד הוא כאשר איש ואשה נמצאים לבדם במקום שאין יכולים לראותם, בבית או אפילו במקום פתוח בשדה או בדרך שאין רגילים אנשים ללכת שם, ושייך בין ביום ובין בלילה.

יחוד עם קרובים

- א. ^{אוצר החכמה} מותר האב להתייחד עם בתו, ומותרת האם להתייחד עם בנה, אפילו בקביעות. ^{אוצר החכמה} סבא עם נכדתו, וסבתא עם נכד ^{אוצר החכמה} מותרים ביחוד. ^{אוצר החכמה}
- ב. מותר לאיש להתייחד עם אחותו באופן ארעי בלבד – היינו עד ג' ימים בלבד – ולא לגור יחד באופן קבוע. ואין ללון עם אחותו בחדר אחד במקום שאין יודעים

ב. שו"ע סעיף י"א.

ג. ^{אוצר החכמה} בח"ה סי' ר"ד ג', הביא מיש"ש בקידושין (פ"ד סכ"ב) שמדייק מחסמ"ג דאין איסור יחוד כששניהם קטנים, רק כאשר א' מהם בן י"ג או בת י"ב שאז אסורים להתייחד עם קטנים בת מגיל שלש ובן מגיל תשע. ובשה"ל תמה דמ"ט לא שייך גדר חינוך גם בקטן וקטנה מאיסור יחוד, ואף בפרישה מאיסורים שייך חיוב חינוך כמבואר באו"ח סי' שמ"ג (ודלא כתו"י ביומא פ"ב א' דרק במ"ע איכא חינוך), ואף שהאיסור מדרבנן שהרי תבנת קטנה מי"ב שנים, מ"מ גם בדרבנן שייך חינוך ובפרט ענין המורגל הרבה כיחוד. וכ"כ בח"ה סי' קפ"ב ב'.

ד. סימן כ"ב ס"א.

ה. תב"ח מיקל בכל יוצאי חלציו דדינא שוה בתו ובת בתו, ולדעתו יחא מותר גם בבית בנו, וכן למעלה באם אמו ואם אביו, ועי' בפ"ת ס"ק ג' דיש חולקים בזה, [וע"ע בעזר מקודש כאן ובסו"ס כ"א] ולמעשה מותר וכן פסק החזו"א.

ו. בב"ש סק"א הביא מגמ' קידושין פ"א ע"ב דמתייחד עם אחותו לפי שעה, והביאו הרא"ש [וכ' שהרמב"ם וטור השמיטו היתר זה, ומ"מ בפרישה ויש"ש חכמ"א ומהרש"ם וערוך השלחן וחזו"א פסקו כן], ומשמע דרק יחוד עראי הותר ולא יחוד בבית דרך קבע, אמנם באמרי יושר ח"ב סי' מ"ג מביא מרש"י שם אבל לא ידור עמה תמיד משמע דאם אינו קבע שרי והיינו פחות משלשים יום, ובשה"ל (ר"א ב') האריך דאין ראייה מלשון רש"י, וסיים דיש מקום למש"כ באוצה"פ (ס"ק ד' ב') בשם ס' דבש צוף דעד ג' ימים נקרא יחוד ולא דירה, אבל להתיר דירה עד ל' יום ולילה אין לנו, עכ"ד. וחשאלה מצויה מאוד כשהורים נוסעים מהבית לתקופה ומשאירים בן ובת לבד בבית ובדבר הלכה בהשמטות הניח בצ"ע, ויש נוטים להקל בזה כיון שלא באים להתייחד אלא ממשיכים את המגורים בבית ההורים והם רגילים יחד בבית ההורים יש להקל אבל לא לזמן גדול, כ"כ באג"מ אה"ע ד' ס"ד ג', ומרן שליט"א לא ניתא ליה בזה, ואמר דאפשר שבשעה"ד יש לסמוך על האמרי יושר שמיקל עד ל' יום. וכן הוח עובדא באת ואחות זקנים בני שמונים

מדינת ישראל

מדינת ישראל

שהיא אחותו.^ז

- ח. אבל עם שאר קרובים אסור להתייחד, ולכן אסור לאיש להתייחד עם אשת אביו דודתו, בת אחיו ובת אחותו, גיסתו כלתו חמותו וכדומה. וכן אסורה האשה להתייחד עם דוד, בן אחיה ובן אחותה, גיסה חתנה חמיה וכדומה, [ואיסור הייחוד עם קרובות אלו חמור יותר לפי שלבו גם בהן].
- ט. אסור להתייחד עם ילדים מאומצים, וע"כ אסור לאשה להתייחד עם בן מאומץ מגיל תשע ומעלה, ואסור לאב להתייחד עם בתו המאומצת מגיל שלש ומעלה. וכן אסור לאם חורגת ולבנה להתייחד זה עם זה, ואסור לאב ולבתו החורגת להתייחד זה עם זה.^ח
- י. אסור למשודך להתייחד עם משודכתו.^ט

יחוד עם שני אנשים ויותר

- יא. לדעת המחבר אסורה אשה להתייחד עם הרבה אנשים אפילו הם כשרים. אבל לדעת הרמ"א מותרת אשה להתייחד עם שני אנשים כשרים.
- סתר ^{הח"מ} אנשים שומרי תורה ומצוות נחשבים לכשרים אבל המתנהגים בפריצות ומי שאינם שומרי תורה ומצוות דינם כפרוצים שאסור לאשה להתייחד עמהם אפילו הם רבים, ובודאי דמחללי שבתות בפרהסיא דינם כפרוצים, [והקוראים בעתונים המלאים דברי תועבה, והמסתכלים בטלביזיה, יתכן שהם הם בגדר פרוצים].^י
- יב. היתר זה להתייחד עם שני אנשים כשרים נאמר ביום בלבד, אבל בדרך או בלילה צריך שיהיו שם שלשה אנשים כמו שיתבאר להלן, ואז מותר הייחוד אפילו כשהם ישנים.^{יא}

ומעלה, ולא התיר מרן שליט"א שיגורו יחד בקביעות ואמר דבדוחק יש לסמוך על האמרי יושר ולהתיר ייחוד עד ל' יום, (וע"ע באג"מ חנ"ל).

- ז. אמרי יושר ח"ב סי' מ"ג מאבות דר' נתן דעם אחותו אסור ללון בפונדק, ועם בתו מותר.
- ח. שח"ל סי' ר"ח ח', וע"ש שנסתפק אם מותר לאשה יחידית לאמץ בן באופן שאין חשש ייחוד, דאולי עוד גרע יותר ממשורת שנחלקו הט"ז והש"ך אם מותר לה לשכור משום שנכנע לה ע"ש. וע"ע בשח"ל ח"ו סי' קצ"ו במה שהשיג על שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' כ"א שכ' ללמד זכות על המקילין בזה, והוכיח דאין בזה כדי לחקל.
- ט. שח"ל ר"א ג', וכ"ש בזה"ל שהיחוד אסור מה"ת.
- י. שו"ע סעיף ה', ובשח"ל סי' ר"ב א' בגדר פרוץ.
- יא. שו"ע שם.

יג. יש מקילים ביחוד עם שני אנשים כשאחד מהם כשר והשני פרוץ. יב.
יד. שני אנשים כשרים מותר להם להתייחד עם אשה גם אם היא פרוצה או נכרית. יג.
בלילה ובדרך

טו. בלילה גם לדעת הרמ"א צריך שיהיו שלשה אנשים. גדר לילה הוא משעה שדרך
אנשים לישון, וגם כשבאו לביקור ולא ע"מ לישון שם, וגם כאשר אור דולק
בלילה אין להם להתייחד כשאין שם שלשה אנשים. יד.
טז. וגדר דרך הוא מקום שאין מצויים בו עוברים ושבים, וע"כ לא כל הדרכים שוים,
ויש דרכים מעיר לעיר שיש במציאות תנועה תמידית. ולפעמים בתוך העיר יש
שטחים עצומים כגון פארקים וגנות שאין מצויים שם אנשים ובודאי שאסור
שם היחוד בעיר כמו בדרך, אם לא בשעות שרגילים לבוא לשם אנשים. טו.
ז. בנסיעה בלילה במכונית מעיר לעיר במקום שאין מצויים עוברים ושבים,
[במכוניות] וגם בעיר עצמה בשעה מאוחרת יש איסור יחוד. טז.

א"ח 1234567

יחוד עם שתי נשים ויותר

ית. לדעת המחבר אסור לאיש אחד להתייחד עם שתי נשים ויותר. י" והרמ"א מביא

א"ח 1234567

יב. בפ"ת ס"ק ד', הביא דעת נוב"י סי' ס"ט דבעינן שיהיו שניהם כשרים (ביום, ושלשתם בלילה),
ודעת שו"ת שב יעקב דאם האחד פרוץ אסור אבל כשאחד מהם נכרי מותר דמיפּעא פּעי. ודעת
המחש"ל ביש"ש פ"ד דקידושין סי' כ"א להקל, והביאו בשח"ל סי' ר"ב א'.

א"ח 1234567

יג. כן משמעות הפוסקים, [עיין בדבר חלכה סי' ט' ס"ט].
יד. שח"ל ר"ב א', כתב שבעזר מקודש מיקל כשאין דעתם לישון, ולמעשה קשה להקל בזה, וכן
מיקל בעזר מקודש כשנר דולק בלילה שדינו כיום ועיין בכ"ז באוצה"פ, וסתימת הפוסקים דלא
כדבריו. (ובזמנינו זמן שינה בעיר בערך בשעה 11.00-10.00 ותלוי במקום בזמן לפי הרגילות).
טו. שח"ל סי' ר"ב א'.

טז. בשח"ל שם כתב, לענין הנוסעים בלילה במכונית אם הדין כמו לילה שצריכים ג' או לא, הנה
לענין חשש לילה היה מקום להקל כיון שהנהג א"א שישן כמש"כ באוצה"פ בשם ס' ציץ אליעזר
ח"ו, אבל מצד הולך בדרך כשהנסיעה בין עיר לעיר במקום שאין מצויים עוברים ושבים,
ולפעמים מאוחר בלילה גם בעיר עצמה מצד זה עלינו להתמיר, ע"כ.

ז. ולדעת המחבר בס"ו נשים הרבה ואנשים הרבה מותר, ונחלקו הפוסקים כמה הם הרבה, וי"א
דהיינו ב' עם ב', ויש להחמיר כהסוברים דהיינו ג' עם ג', (ובב' אנשים וג' נשים יש צד להקל
[עיין באוצה"פ] ולצרף שיטת רש"י דאיש א' מתייחד עם ג' נשים ועוד צדדים, ולכתחילה יש
להחמיר דדוקא בג' עם ג'). פרוצים כ' בח"מ סק"ט דאסור וכן נוטה דעת האחרונים. ובהרבה
אנשים שעסקם עם הנשים מבואר בריטב"א קידושין דף פ"א שדינם כדין פרוצים וא"כ אסור.

דעת רש"י שמותר לאיש להתייחד עם ג' נשים, י"ח ובתנאי שאין עסקו עם הנשים (שיתבאר לקמן) י"ט ואין לסמוך ע"ז לכתחילה אלא בשעת הצורך ובצירופים נוספים.¹²³⁴⁵⁶⁷

בלילה

יט. גם לדעת הרמ"א אסור לאיש אחד להתייחד בלילה עם ג' נשים ויותר, ויש מקילים. כא

1234567

אשה שבעלה בעיר

כ. מותר לאיש להתייחד עם אשה שבעלה בעיר. כב
כא. אם האשה הולכת למקום אחר באותה העיר ובעלה אינו יודע להיכן הלכה, יש להחמיר שאין שם את ההיתר של בעלה בעיר. כג
כב. בערים גדולות כניו-יורק ולונדון, והבעל נמצא בקצה העיר במרחק גדול מהבית, יש להחמיר ולא לסמוך על היתר דבעלה בעיר [ובפרט כשעובד כל היום

ויש להסתפק מה הגבול של חרבה וחרבה דאין מסתבר דבציבור גדול יהיה אסור. (ועיין בח"ה סי' ר"ב ד').
ית. ושמעתי ממרן שליט"א דמשמע דכשרות ופרוצות דינם שוה בזה, ורק באיש פרוץ חמור יותר מאיש כשר, [וכ"כ בדבר הלכה סי' י' ס"ב].
יט. שר"ע ס"ב, ובשה"ל סי' ר"ב א' כ' מאוצה"פ ס"ק כ"ב א' בשם ערך שי דעם אשה ושפחה כנענית או נכרית מותר להתייחד, דהיא תגלה גם אם תתקלקל, ובשה"ל חולק ע"ז ע"ש.
כ. בשה"ל ח"ג סי' קפ"ג, דאין לסמוך ע"ז כ"א לצורך גדול, כיון דהרמ"א הביא שיטת רש"י בשם יש מתירן, והדבר שנוי במחלוקת גדולה דהרשב"א תשובה אלף קע"ה מתיר, ויש"ש מחמיר (ולא הזכיר מדברי הרשב"א), ורבים מן האחרונים העתיקו שתי הדיעות ולא הכריעו, וע"ש.
כא. שה"ל ר"ב א', מאוצה"פ כ"ו ב' דהאחרונים נחלקו בזה, דדעת הב"ח (בד"ה אין ממנין) דאין היתר ליחוד בלילה גם עם נשים רבות, [ויש מתירים בד' נשים ע"ש]. ויש מקילים בזה, כ"כ הגר"ג הירץ בתשו' הרמ"א סי' י"ד.
כב. שר"ע ס"ח [ודוקא ישראלית אבל בנכרית אין היתר דבעלה בעיר, אבל בבעלה עמה כתבו האחרונים דמותר, עיין בדבר הלכה סי' ז' סכ"ג].
כג. עיין בשה"ל ח"ה סי' ר"ג א', דהפ"ת סק"ז הביא מהחכמ"א כלל קכ"ז לאסור בכה"ג ומשום דלא שייך הסעם דמתייראת שמא יבוא (כשיטת רש"י) ויש מתירים ע"פ שיטת הרמב"ם והשו"ע דהוא ענין טבעי שפחדו עליה כשיודעת שהוא בעיר (וכן דעת החזו"א, עע"ש בשה"ל אות ג') מ"מ למעשה נראה להחמיר ולא להתיר רק בצירוף ב' הסברות, וע"ש, ושם באות ג', ובשה"ל ח"ג סי' ק"פ שחאריך בביאור הדברים.

במקום העבודה וחוזר בערב] כי וכ"ש כשהוא מדבר עמה בטלפון מקצה העיר, ועי"ז ברור שלא יוכל להגיע בזמן קרוב בגלל המרחק, שאין להקל כלל, (וכן כשהבעל בבית חולים אסור). כה

כג. אסור לאיש להתייחד עם אשה שלבו גס בה כגון שגדלה עמו או שהיא קרובתו. ונראה שגם בקרבת ידידות ע"י קשרי מסחר וכיו"ב נחשב ללבו גס בה. כי כד. המחמיר שלא להתייחד עם אשה שבעלה בעיר תע"ב. כי

אשתו עמו

כה. כל אשה שאסור להתייחד עמה אם היתה אשתו עמו מותר, מפני שאשתו משמרתו. כח

כו. ההיתר קיים גם כשאשתו ישינה, ואפילו שינה עמוקה, אבל כשלקחה כדור שינה אין היתר דאשתו עמו. כט

כז. נחלקו הפוסקים אם אשתו בעיר מותר כמו אשתו עמו, ולהלכה אין להקל באשתו בעיר, (רק בצירוף טעם נוסף להיתר). ל.

כד. שה"ל ח"ג סי' ק"פ ע"ש.

כת. שה"ל ח"ד סי' קס"ז וח"ה סימן ר"ג ג'.

כו. שו"ע ס"ח, ובשה"ל סי' ר"ג ג' כתב דערוך השולחן כתב דגם קרבת דעת ע"י מסחר נחשב ללבו גס בה, ועיין באחרונים שנו"נ בזה, והמציאות בזה"ז מראה ברור וזה צריך להיות אמת המדידה בהלכות אלה, שקרבת מסחר וכל מיני קרבות כיו"ב שמביאים לריבוי דברים ועסקים בין איש לאשה, מביאה עמה גם איזה קרבת ידידות והלב נוטה ע"כ להחמיר לדונו כלבו גס בה.

כז. בשה"ל ח"ג סי' ק"פ דאף שבשו"ע נפסק כשיטת הרמב"ם דמותר לכתחילה להתייחד עם אשה שבעלה בעיר, ודלא כרש"י דאיסורא מיהא איכא, ובט"ז שם דעתו דגם לרש"י שרי מ"מ הח"מ וב"ש הביאו את המחלוקת ולא הכריעו, והרבה פוסקים כתבו דיש להחמיר לכתחילה כרש"י. ובח"ה סי' ר"ג א' כתב דאף שלהלכה קי"ל כשו"ע ורוב הראשונים דשרי מ"מ עלינו לדעת מש"כ רבינו ירוחם בשם הרמ"ה דמאן דצניעא, אפילו כשבעלה בעיר צריך להתרחק מן הכיעור והדומה.

כת. שו"ע ס"ג ופשוט דאפילו היא חולה, ובימי טהרה וטומאה תמיד משמרתו.

כט. בשה"ל סי' ר"א ד', ממאירי דמהני אשתו עמו גם כשישנה, ובאוצה"פ הביא בשם עזר מקורש דגם כשישינה בעומק חושש שברגע תקיץ. אבל כשלקחה כדור שינה ונשתקעה עי"ז בשינה דשוב אינה שולטת על שינתה בודאי צריכים לחוש לדעת האפי זוטרי שהביא באוצה"פ שמחמיר בשינה, ונראה דבזה כו"ע מודן, עכ"ד.

ל. הב"ש בס"ק כ"ב מביא בשם הכ"מ להקל באשתו בעיר, אמנם משמעות המשנה עמו דוקא, ועיין

אגודת החכמים

כח. מותר להתייחד עם איש שאשתו יצאה לזמן מה ועומדת לחזור כל רגע.

אח"כ 1234567

כט. וכ"ז ביחוד עראי, אבל לגור יחד בקביעות חלילה להקל בזה. לא

אח"כ 1234567

ל. לא תתייחד ישראלית עם נכרי אע"פ שאשתו עמו לפי שאין היתר אשתו משמרתו בנכרי. לב

אגודת החכמים

יחוד בנוכחות שומר

אגודת החכמים

לא. מותר לאיש להתייחד עם שתי נשים, כשאחת מהן היא אמו, בתו, או אחותו, כיון שהיא נחשבת לשומר לגבי האשה השניה.

ומותר לאשה להתייחד עם שני אנשים, כשאחד מהם אביה, בנה, או אחיה. לג

אח"כ 1234567

לב. להתייחד עם שתי נשים שאחת מהן בעלה בעיר, צ"ע למעשה, ובערים גדולות מאוד בודאי שאין להקל. לד

יחוד בנוכחות קטן וקטנה

לג. מותר להתייחד ביום לאיש ואשה כאשר יש עמהם קטן או קטנה. לה מגיל חמש

באמר יושר ח"ב סי' ט' דדוקא כשהיא בבית איכא פת בסלו, ועיין במהרש"ם ח"ד סי' קמ"ח דאין להקל בזה, וכבר תמה בדובב מישרים שלא הביא מדברי הב"ש הנ"ל. ולהלכה דעת הפוסקים דלכתחילה ודאי דדוקא עמו. וע"ע בסי' ר"א ד', וסיים דלמ"ש דבעיר גדולה אין להקל בבעלה בעיר ה"נ באשתו בעיר.

לא. בשה"ל ר"א ד' כתב, ביחוד קבע היינו שידורו יחד בקביעות במקום אחד, אע"פ שלפי שורת הדין משמע דהטעמים המתירים שייכים גם בכה"ג, [עי' באוצה"פ ס"ק י"ז ב'] מ"מ פשיטא דחלילה להקל בזה, דאין זה אלא יצרא דערייות, ועכ"פ לא ימלטו מלעבור על ולא תתורו וגו' אחרי עיניכם, והמיקל בזה ראוי להענישו ועתיד ליתן את הדין, עכ"ד.

לב. שו"ע ס"ג

לג. בפ"ת סק"ב הביא מספר זכור לאברהם, שאוסר לאב להתייחד עם בתו ואשה אחרת, וכן לאיש אחר עם אב ובתו, או עם אשה ובנה ע"ש, ושמעתי ממרן שליט"א שבבית שלמה או"ח סימן מ"ח מיקל בזה, דכל שלגבי אחד מהנוכחים אין איסור יחוד, נחשב הוא לשומר כלפי השני, [וכן תורה החזו"א].

לד. בשח"ל ר"ב א' כתב בענין מחלוקת הפוסקים אם אשת אחת מהנשים בעלה בעיר שאין אצלה איסור יחוד אם נעשית שומר לאחרות [עיין באוצה"פ סקכ"ב ב' במ"ש כמה אחרונים בדעת הרמב"ם], אין דעתינו העניה מכריע בזה, ונראה דבערים גדולות מאוד שכתבנו דקולא גדולה היא להקל בהם דין בעלה בעיר, אין לנו להוסיף ולהקל שתהא גם משמרת לאחרות, וגם בעיר סתם צ"ע למעשה, ע"כ.

לה. שו"ע סעיף יו"ד, מותר להתייחד עם אשה שיש עמה קטנה שיודעת טעם ביאה ואינה מוסרת

שש, ועד גיל תשע. לו ובלילה מותר רק אם יש שני קטנים או שתי קטנות.
 לד. ביחוד עם נכרי אין מועלת שמירת קטנה. לו

יחוד עם שתי נשים החוששות זו מזו

לה. אסור לאיש אחד להתייחד עם שתי נשים גם כשהן קרובות זו לזו, כגון אם ובתה, או שתי אחיות שאין אחת מהן נחשבת לשומרת כלפי השניה.
 לו. אבל מותר לאיש להתייחד עם שתי נשים שנשואות לשני אחים מהאב (יבמות), (גם אם הן אחיות, או שיש להן בנים) לט, וכן עם אשה וגיסתה שהיא אחות בעלה, וכן עם אשה וחמותה (אם בעלה), וכן עם אשה ובתה החורגת (בת בעלה).

עצמה לביאה, ובשה"ל ח"ה סי' ר"ד א' דפשוט דשמירת קטן מועילה כמו קטנה ודלא כעזר מקודש שנסתפק בזה, [וכן הוכיח להדיא באוצה"פ ס"ק מ"ג].
 לו. בשיעור שנים אלו, עי' בשה"ל שם, דהעיקר כמ"ש בשו"ת בית שלמה אור"ח סי' מ"ח מרש"י קידושין דכל שבושה לעמוד לפניו ערומה בידוע שהגיע הרגשת טעם ביאה ואין לזה זמן קבוע, ודלא כמובא מהמקנה שזה מג' שנים, ולהחמיר צריכים ודאי לחוש שזה רק בבת חמש שש, [ותלוי בחריפות הבן וחבת]. ושיעור אינה מוסרת עצמה לביאה כ' הב"ח (מובא בפ"ת) דהוא עד גיל תשע, ואע"פ שבעצי ארזים מפקפק ע"ד, צריכים לחוש לדברי הב"ח ומט' ואילך כבר אינו נקרא שמירה. ובתשובת פנים מאירות ח"ב סי' קל"א כ' דגם בת י"ב היא בגדר זה, ולמעשה צ"ע לסמוך ע"ז ע"ש. וא"ל מרן שליט"א דגם בקטן חזמן עד גיל תשע, [וכ"מ בב"ח הנ"ל וכ"כ בחכמ"א כלל קט"ו ט', ועיין בדבר הלכה סי' ד' ס"ג שהביא את שיטות הפוסקים בזה].
 לו. בשה"ל שם מתוס' ע"ז כ"ה ע"ב ד"ה ל"צ, ואין מובן מדוע עלה ע"ד קצת אחרונים שלא לפרש כן בדעת התוס', ע"כ.
 לת. שו"ע ס"י, וההיתר בנשים אלו מפני ששונאות זא"ז ואינן מחפות. [ובנתגרשו או מת הבעל, עיין בדבר הלכה סימן ה' סכ"ב. ואשה וחמותה היינו דוקא כשהיא אם בעלה ולא כשהיא רק אשת חמיה, פ"ת ס"ק י"א בשם זכור לאברהם]. ובשה"ל סי' ר"ד אות ב' הביא מאוצה"פ (סקל"ו אות ג') בשם ס' שער המים דאם חמתיה הוא אח לאחת הנשים יש להחמיר דתחפה עליו, וצ"ע בחומרא זו ובפרט במי שהם בחזקת כשרים. עד הביא באוצה"פ לגבי כלה וחמותה דאם הן מתפרנסות יחד יש לחוש, ובשה"ל כתב דאינו נראה ע"ש.
 לט. בשה"ל שם דאם ב' חיבמות הן אחיות או שיש להם בנים, שנופל הטעם לחשש איבה ביניהן שמא תפול ליבום ויהיו צרות זו לזו, מביא באוצה"פ משו"ת ברית אברהם סי' נ"ג להחמיר, וכן בזה"ז שאין מיבמין א"כ לא שייך שנאה, (וזה תלוי בחקירת המל"מ אי כה"ג פסולים לעדות עגונה דהשנאה מ"מ קיימת או לא), ומ"מ סתימת השו"ע ושתיקת הרמ"א מורה דאין איסור יחוד גם בזה"ז וגם כשיש להם בנים, וכ"כ שם מתשובת חמדת שלמה סי' יו"ד.

לו. היתר זה נאמר גם כשהמתייחד עסק עם הנשים או כשלבנו גס בהן אבל בפרוץ ממש קשה להתיר.מ

לח. היתר זה הוא גם בדרך, אבל בלילה יש מקום להחמיר, ויש מתירים גם בלילה.מא

מקום המותר ביחוד

פתח פתוח לרה"ר

לט. בית שפתחו פתוח לרשות הרבים אין חשש להתייחד שם עם ערות.מב
מ. אף כשהדלת פתוחה רק מעט מותר, אבל בדלת סגורה לגמרי אע"פ שאינה נעולה במפתח (ויכולים לפתחה מבחוץ) יש להחמיר.מג

מא. אם יש לחדר חלון שאפשר לראות דרכו את הנעשה בתוך החדר מותר, וכן בחנות עם חלון ראוה, אבל חלון סגור עם זכוכית שא"א לראות דרכה, אין להקל אף שאפשר לפותחו מבחוץ כיון שאין דרך לפתחו כמו דלת. וכן כשמתייחדים בחדר פנימי ויש כמה דלתות סגורות ולא נעולות נראה דאסור להתייחד שם. (גם לדעת המקילים בפתח סגור ולא נעול).מד

מב. היתר דפתח פתוח לרה"ר הוא גם בלילה כל זמן שיש עוברים ושבים.מח

מ. בשח"ל שם הביא מב"ש סק"ד בשם חלבוש, דאפילו מי שעסקיו עם הנשים מותר, ורוה"פ מסכימים לדבריו ובפרוץ עיין באוצה"פ (סקל"ו ב') בשם טהרת ישראל וש"א דנוטים להתיר, ומ"מ בפרוץ בעריות ממש לבי נוקף להתיר, ע"כ. ובלבו גס בהן שמעתי ממרן שליט"א לחקל, (וכ"כ בדבר הלכה).

מא. בשח"ל שם הביא מט"ז סק"ט שמתיר בדרך כיון שיש שמירה, אמנם בלילה יש מקום להחמיר דילמא תישן האחת ואין שמירה, ויש מתירין גם בלילה, [הביאם אוצה"פ שם אות ד'].
מב. שו"ע סכ"ב ס"ט.

מג. בשח"ל ח"ה סי' ר"ג ד', הביא מפ"ת סק"ח בשם תשו' הרשב"א אלף רנ"ה, ורדב"ז ח"א סי' קכ"א, שדלת סגורה ואינה נעולה לא חשיב ייחוד, ובשם הגרעק"א (בשו"ת סי' ק') והבית מאיר לאסור בזה, וכתב דצריך לחשוש עכ"פ לכתחילה לדעת המחמירים שלא לסגור, וגם לפתוח הדלת אם היא סגורה, אבל בבעלה בעיר גם לחשוששים לכתחילה לשיטת רש"י דאסורה ביחוד מ"מ בדלת סגורה ולא נעולה יש לצרף ולחקל, עכ"פ בבעלה בעיר וע"ש שדחה את המובא באוצה"פ (סקל"ה ב') דבמקום שדרך שכל היום הדלתות סגורות אין יחוד בסגור שלא שינח ע"ש, ובפתוחה רק מעט פשטות חדברים דמותר, וכן שמעתי ממרן שליט"א.

מד. בשח"ל ח"ג סי' קפ"ג הביא מנוב"ק אה"ע סי' ע"א, דכשחלונות פתוחות לרחוב לא הוה יחוד, ועיין בח"ה סי' ר"ג ז', שהאחרונים חקילו בזה, אבל בחלון שאינו שקוף אסור כיון שאין דרך לפתחו מבחוץ כמו דלת, וכן בחדר פנימי ובדרך לחדר זה סגורות כמה דלתות, נר"נ בזה בס' עזר מקודש, וקשה להתיר אף לדעת המתירים בדלת סגורה ולא נעולה, עכ"ד.

מת. בשח"ל סי' ר"ג ר', מכנה"ג (שהובא בפ"ת סק"ט) דדוקא ביום ובחצי שעה מחלילה, וכ' ע"ז

מג. בחדרי מדרגות שבבתים הגבוהים נחשבת הדירה לפתח פתוח לרה"ר כשמצויים שם אנשים שעולים ויורדים. מי אבל בלילה גם בשעה מוקדמת יותר אינו נחשב לפתוח לרשות הרבים. כיון שבדרך כלל אין מצויים שם עוברים ושבים. [ובפרט במקומות שמפחדים לצאת בלילה, וכ"ש שאין להתיר כשסוגרים את שער הכניסה לבנין, אף שיש לדיירים מפתח לפתוח את השער]. מז

מד. נחלקו הפוסקים אם מותר להתייחד כשפתח פתוח לרה"ר עם מי שלבו גס בה, ונראה להקל, אבל רק בפתח סגור ולא בנעול במפתח. מח

אוצר החכמה

הלכות מעשיות

אוצר החכמה

מה. מעלית – קיימות שתי סוגי מעליות, יש מעליות שניתן לעצור אותם מבחוץ בכל קומה (או שהן נעצרות מעצמן), ויש כאלה מעליות שא"א לעצור אותם באמצע הנסיעה, והן נעצרות רק כאשר מגיעות לקומה שכיון אליה את המעלית מתחלה. ויש לדעת כי שיעור יחוד הוא זמן קצר ביותר.

וע"כ במעליות שניתן לעצורם או שנעצרות מאליהן בכל קומה, ומצויים בבנין

אוצר החכמה

ברכ"י דברים של טעם הם דכשאינ עובר ושב מאי מהני פ"פ, וכ' בשה"ל דשיעור ח"ש נלקח כנראה מגמ' שבת כ"א ב' גבי הדל"ג חנוכה כי כליא ריגלא דתרמודאי שכ' הפוסקים דהיינו חצי שעה, וא"כ יתכן שכזה"ז הוא מאוחר יותר כיון שבדרך כלל יש עוברים ושבים זמן ממושך בתחילת הלילה.

אוצר החכמה

מו. עיין בפ"ת ס"ק י' מחכמ"א כלל קי"ב ס"ג ובינ"א כשפתוח לחצר שיש שם ג' בנ"א דנחשב לרה"ר לטומאת, ואמר מרן שליט"א דלמעשה מקילים וסומכים ע"ז בחדרי המדרגות. אבל בקומה עליונה ויש שם רק שתי דירות ואין מצויים עוברים ושבים אינו כפתוח לרה"ר.

מז. וכ' עוד שם בשה"ל וראיתי מי שרצה להקל גם בלילה נגד הוראת הכנה"ג ואין שומעין לו ומכ"ש בבית הגבוהים שאנו מקילים בקומות הגבוהות מחמת העוברים ושבים בחדר המדרגות שלרוב אין מצויים שם אנשים אחרי תחלת הלילה, ובפרט במקומות שמפחדים לצאת ולבוא בלילה ומכ"ש כשסוגרים את השער, ואע"פ שלדיירי הבית יש מפתח לפותחו, מ"מ לקולא יתירה היא להתיר עי"ז ייחוד בקומות הבית.

מח. בשה"ל סי' ר"ג ז', כ' שנחלקו בזה החלקת מחוקק סק"ג שאוסר, עם הס"ז בסק"ה שמתיר [וכ"כ בפ"ת סק"ט בשם הברכ"י להקל], והדעת נוטה להקל דבעלה בעיר שמחמירים בה בלבו גס בה הוא משום דהוא הקולא הגדולה ביותר בכל ה' יחוד, דמתירים יחוד ממש על סמך שמתיראת מבעלת, וה"ט דרש"י אוסר לכתחילה, משא"כ בפ"פ לרה"ר ההיתר הוא מכח שאינו יחוד כיון דפתוח, ומ"מ עלינו להחמיר בזה לכל חדעות רק בחיתר פתוח ממש ולא בסגור בלי נעילת מפתח, ע"כ.

מבית לוי

נב

אנשים שעולים ויורדים, וממילא יש מצב שבכל קומה יתכן והמעלית תיעצר ע"י מישהו, אין מן הדין איסור יחוד כיון שהוא כפתח פתוח לרשות הרבים.

אבל מעליות שא"א לעצור מבחוץ והוא יכול להמשיך ולנסוע כדי שיעור יחוד מבלי שהמעלית תפתח יש בזה איסור יחוד אף אם לבסוף נמלך ועצר את המעלית באמצע הדרך קודם ששהה איסור יחוד. מט

מו. איש ואשה בשני חדרים נפרדים – אסור לאיש ואשה להמצא בדירה אחת אפילו בשני חדרים נפרדים, ובדירות המצויות היום שיש פרוזדור שאליו פתוחים כל החדרים נראה לאסור גם אם האשה נועלת במפתח את דלת חדרה ובמיוחד בלילה, ועיין בהגהה. נא

מז. ביקור אצל רופא – בביקור אצל רופא יש חשש גדול לאיסור יחוד (מלבד חששות אחרים), ולכל הפחות יש להזהר שלא תלך אשה לרופא אלא בזמן קבלת קהל שמצויים שם גם אחרים, וגם בתנאי שדלת חדר הרופא – גם אם א"א שתשאר פתוחה מעט – מ"מ תהא סגורה בלבד ולא נעולה במנעול כדי שתהא אפשרות לפותחה מבחוץ. וראוי שתלך עמה עוד אשה כשירה שתמתין לה שם. נב

מט. עיין בש"ל ח"ג סימן קפ"ב דס"ל כמהרי"ל דיסקין (קו"א סי' ר"ו ע"ש), שכל שנמצא במקום שיש אפשרות להתייחד שיעור זמן יחוד, אף אם הפסיק את היחוד יש בו משום איסור יחוד, ודברי שו"ת מהר"ם אש אה"ע סי' ק"ז צ"ע, אבל באופן שא"א כלל לבוא לשיעור יחוד כגון שנעצרת מאליה כל קומה, או שמצויים אנשים שיכולים לעצור בכל קומה. אין איסור יחוד כיון שא"א להגיע לשיעור זמן יחוד, וע"ש לגבי שיעור יחוד. וא"ל מרן שליט"א דהוא זמן קצר מאוד. וכ"כ לבאר דבריו בח"ב סו"ס קל"א, וע"ע מ"ש ע"ד בשו"ת מנחת יצחק ח"ד סי' צ"ו.

נ. בש"ל ח"ה סי' ר"ב ב' כ' דבשני חדרים פנימי וחיצון שיש דלת ביניהם לא מועיל אם יסגור האיש את עצמו, אבל סגירת האשה מהני, ומ"מ כשיש פרוזדור שאליו פונים החדרים כמו שמצוי בדירות היום כיון שיכולים להשתמש בו כאחת הדבר נוטת לאיסור וע"ש. ועיין בשע"צ סימן רל"ט סק"ז שהביא היתר זה שהאשה תנעל עצמו, [וע"ע בחזו"א אה"ע סי' ל"ד סק"ג, ובס' דבר הלכה בשמו].

נא. ומ"מ בשעת הדחק מורה מרן שליט"א שכשיש שומר אחד (כגון בן ואמו ויש שם איש או אשה נוספים שהם מותרים להתייחד ביום ובלילה צריך שמירה נוספת) תנעול האשה את חדרה וזה נחשב לשומר נוסף.

נב. בעצם היתר התליכה לרופא עיין בש"ל ח"ג סימן קפ"ו, וח"ד סימן קס"ז. לאיזה צורך מותר ללכת. ולגבי איסור יחוד ע"ש בח"ד סי' קס"ז ובח"ה סימן ר"ג ו' ובח"ז סי' קצ"ח, שיש בזה חששות רבים, אלא שקשה להעמיד דת על תילה בזה וצריך לתקן ככל האפשר. וביסוד המנהג סומכים על השיטות דפתח סגור ואינו נעול נחשב לפ"פ לרה"ר שאין שם איסור יחוד, ובפרט שיושבים ג"כ אחרים בחדר המתנה ויכולים להכנס בכל עת, אע"פ שהפתח החיצון של דירת

יחוד עם קרובה קטנה מבת ג'

שאלה: האם יש איסור יחוד לאיש עם קטנה האסורה עליו משום ערוה כשהיא פחותה מבת ג' שנים, (כגון שהיא אחות אביו או אחות אמו או אחות אשתו וכדומה) וכן האם יש איסור יחוד לאשת איש להתייחד עם קטן פחות מגיל תשע, וכן לאשה להתייחד עם בן אחיה או אחותה הקטן מבן תשע שנים.

תשובה: בספר ערוך השלחן ס"י כתב לחדש דאם קידש האב את בתו הקטנה פחות מבת ג' שנים אסור להתייחד עמה דהרי דינה כא"א ואסורה מן התורה ואין חילוק בין ראויה לביאה או לא ע"כ, [ולדבריו כל היכא שהיחוד הוא עם ערוה דאורייתא אסור היחוד עמה אפילו בקטנה מבת ג' שנים, וא"כ ה"ה אסור לערוה דאורייתא להתייחד עם קטן פחות מבן ט' שנים, וא"כ א"א לא תוכל לשמור על קטן מבן ט' בלא שמירה, וכן בת לא תוכל לשמור על קרוביה הקטנים שאינם בני ט'] ובשבט הלוי (ח"ה ר"ד ג') תמה ע"ז דמנ"ל לבעל עה"ש דיש בזה יחוד דאורייתא, דהא אין חייבין על קטנה פחות מבת ג' שנים משום א"א, אי לאו מדרבנן כיון דמ"מ שם א"א עליה עכ"ד. ולמעשה א"ל מרן שליט"א דסתימת הפוסקים שלא חילקו בזה וסתמו דבפחות מבת ג' ופחות מבן ט' אין איסור יחוד מבואר דמותר להתייחד עמהם גם כשהם אסורים על המתייחד באיסור ערוה מדאורייתא, וכן ההוראה למעשה.

הרופא נעולה, ולכן יש להזהר שלא לבוא אלא בשעת קבלת קהל, אבל ללכת לרופא באופן פרטי שלא בשעת קבלת קהל, ובפרט לרופא רווק או שאין אשתו שם מאוד צריך להזהר בזה. ועל היתר דבעלה בעיר קשה לסמוך (דיש פוסקים להחמיר לכתחילה כשיטת רש"י דהיתר בעלה בעיר הוא רק היתר בדיעבד, ובעיר גדולה בודאי קשה להתיר, וכן שכיחי פריצים, שת"ל ח"ד קס"ז) דהרופא לבו גס בנשים ולא מהני בזה היתר בעלה בעיר אם כי מצד שני איכא סברא לקולא דבעבדיתיה טריד ולא מרע אומנתיה (ואפשר דלרש"י דהיתר בעלה בעיר שמא יבוא פתאום, אין זה שייך כ"כ שיבוא אחריה לבית הרופא). ובח"ד סימן קס"ז כתב דראוי שלא תלך לבד אלא בלוית אשה כשירה שתחכה לה שם, ואין מן הנכון כ"כ שילוח אותה בעלה וימתין לה בחדר ההמתנה כשיש שם נשים אחרות מטעמי קדושה וצניעות. וע"ע בח"ד סימן קצ"ח דודאי שאם הבעל נמצא בחדר הרופא בשעת הבדיקה מאחורי וילון יצאנו יד"ח כל השיטות, אבל קשת לתקן כן כיון שבחברה מקרים לא יקבל רשות מהרופא לזה, וע"כ עדיף לתקן ככל האפשר שתראה שלא תהא הדלת נעולה ובצירוף שבעלה או שאר נשים מבחוץ ובצירוף עוד ניפיקם ולתקן מה שאפשר לתקן, ע"כ.

האם מותר לגר להתייחד עם אמו

שאלה: גר וגירות האם מותר להם להתייחד עם הוריהם או בניהם (או אחיהם) שלא נתגיירו. [בס' דבר הלכה (בהוספות לס"ז סקי"ט עמ' קצ"ה) מצדד להקל עם או"א שלא נתגיירו דהיתר יחוד עם אמו נלמד מכי יסית בן אמך – והטעם דאין אדם מתאוה ליו"ח זה בטבעיות וי"ל כן גם בגר אף שמדינא כקטן שנולד דמי, וסיים שכן דעת הגרי"ש אלישיב שליט"א, וכ"כ להיתרא בשו"ת אגרות משה ח"ז. ובצל החכמה (ח"ד סי' י"ד) כתב דאף שבמאירי קידושין פ: מתייחד עם אמו ובתו שאין היצר תוקף באלו, וברש"י פ"א: ד"ה ודר דלא תקיף יצריה עלייהו דאהנו ביה אכנה"ג, וכ"כ פרישה (כ"ב סק"א) שאין דרכן לבוא להרגל עבירה לפי שהבן מצוי תדיר אצל אמו והבת עם אביה, וכ"כ עה"ש כ"ב ס"א, מ"מ י"ל דאין ללמוד מזה קולא דדילמא מגה"כ היא להיתר דוקא במי שהם אב ואם ובת עפ"י התורה, וגם הא דכחלינהו לעיניה דלא ליגרי בקרובתיה (סנהדרין סד.) י"ל דאין שייך בגר דכקטן שנולד דמי. ומסיק להחמיר ביחוד דאורייתא דהיינו אחד עם אחד, ולהקל עם שנים דהוה דרבנן. [ומיקל גם ביחוד פנויה נדה עם אחד די"א דהוה דרבנן ומסתמך על הסוברים כן].

תשובה: למעשה נראה שאין להקל בזה, דכיון דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי נראה שאין לו את ההיתר להתייחד עם קרוביו שקודם הגירות, כיון שעתה אין להם קורבה.